

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/146/2023
Identifikačné číslo spisu:	6120407098
Dátum vydania rozhodnutia:	27.08.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Mária Trubanová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:6120407098.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Márie Trubanovej, PhD. a členov senátu JUDr. Jozefa Zlochu a JUDr. Aleny Adamcovej, v spore žalobcu: T. M., nar. X., bytom W., zast. Fridrich Lawyers, s. r. o., so sídlom Mickiewiczova 10, Bratislava, IČO: 36 864 421, proti žalovanej: V. U., nar. X., bytom E., zast. B., o zaplatenie 39.252,90 Eur, vedenom pôvodne na Okresnom súde Bratislava II (po zmene súdnej mapy Mestský súd Bratislava IV) pod sp. zn. 16C/17/2021, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 30. marca 2023 sp. zn. 9Co/151/2022, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a .

Žalovaná m á voči žalobcovi n á r o k na náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava II (po zmene súdnej mapy Mestský súd Bratislava IV, ďalej len „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 6. mája 2022 č. k. 16C/17/2021-216 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“ alebo „rozhodnutie okresného súdu“) žalobu zamietol (prvá výroková veta); žalovanej proti žalobcovi priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % (druhá výroková veta).

1.1. Z odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie vyplýva, že žalobca sa žalobou (po jej zmene) domáhal zaplatenia sumy 39.252,90 Eur titulom nesplatených úrokov z pôžičky a náhrady trov konania. Žalobca tvrdil a preukazoval, že žalovanej poskytol pôžičku na základe Zmluvy o pôžičke z 20. augusta 2012 (ďalej len „Zmluva o pôžičke“) vo výške 6.000 Eur; v Zmluve o pôžičke bol dojednaný úrok vo výške 26 % p. a. s tým, že nesplatené úroky sa stávajú súčasťou istiny k 31. decembru kalendárneho roka, v ktorom vznikli. Uplatňoval iba istinu zvýšenú o civilné plody peňazí, po odpočítaní istiny pôžičky (sumy 6.000 Eur), ktorá bola vymožená v exekučnom konaní. Vo veci bol upomínacím súdom vydaný platobný rozkaz, proti ktorému podala žalovaná odpor; v priebehu konania namietala, že uplatnený úrok je úžernícky; poukázala na to, že istinu žalobcovi uhradila v roku 2018 spolu so zmluvnou pokutou; žalobcovi tak uhradila celkom 14.000 Eur, čo predstavuje 233 % z pôvodného dlhu; žalobca požaduje od

žalovanej vo všetkých konaniach sumu celkom 48.895,92 Eur, čo predstavuje 814 % pôvodného dlhu 6.000 Eur.

1.2. Okresný súd vec právne posúdil podľa § 657, § 658 ods. 1, § 39, § 35 ods. 2, § 121 ods. 3 a § 517 ods. 1, ods. 2 Občianskeho zákonníka. Vykonaným dokazovaním zistil, že strany sporu sú stranami Zmluvy o pôžičke z 20. augusta 2012, na základe ktorej žalobca poskytol žalovanej sumu 6.000 Eur. Žalovaná sa zaviazala požičanu sumu s príslušenstvom podľa čl. 4 a čl. 5 zmluvy vrátiť do 17. septembra 2012. Podľa čl. 4 Zmluvy o pôžičke sa jej strany dohodli, že pôžička bude bezúročná do 17. septembra 2012 a od 18. septembra 2012 bude úročená úrokovou sadzbou 26 % p. a.; v čl. 5 Zmluvy o pôžičke bolo okrem iného uvedené, že nesplatené úroky sa stávajú súčasťou istiny k 31. decembru kalendárneho roka, v ktorom vznikli. Časť nárokov vyplývajúcich zo Zmluvy o pôžičke žalobca od žalovanej vymohol v exekučnom konaní vedenom pred súdnym exekútorom Mgr. Miroslavom Luptákom pod sp. zn. 393EX/273/18; predmetom exekučného konania bola pohľadávka vo výške 6.000 Eur s prísl.; Okresný súd Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 31C/5/2019 rozhodoval o nároku na zmluvnú pokutu (v konaní bol schválený zmier) a v konaní vedenom pred Okresným súdom Bratislava II pod sp. zn. 8C/43/2020 súd rozhodoval o úroku z omeškania z kapitalizovaných úrokov.

1.3. Súd prvej inštancie ustálil predmet sporu, ktorým bol nárok žalobcu voči žalovanej na zaplatenie úroku z omeškania z istiny, ku ktorej bol pripočítaný úrok vo výške 26 % ročne; nebolo sporné, že žalobca na základe Zmluvy o pôžičke poskytol žalovanej sumu 6.000 Eur, ktorú sa zaviazala vrátiť do 17. septembra 2012; žalovaná nespochybnila, že so splatením pôžičky sa dostala do omeškania a pohľadávka žalobcu vo výške 6.000 Eur bola vymožená až v exekučnom konaní.

1.4. V konaní bolo sporné, či žalobcom uplatnený úrok vo výške 26 % ročne je úrokom zmluvným alebo úrokom z omeškania. Súd prvej inštancie definoval zmluvný úrok a úrok z omeškania; zmluvný úrok považoval za odmenu veriteľa za poskytnutie finančných prostriedkov dlžníkovi; veriteľovi, ktorý poskytne dlžníkovi úver, popri nároku na vrátenie poskytnutej sumy úveru vzniká aj právo na zmluvné úroky, a teda na odmenu za to, že svoje finančné zdroje poskytol inému, za podmienok a vo výške, ktorú si dohodnú v zmluve. Naproti tomu úrok z omeškania má povahu sankcie za omeškanie dlžníka so splatením záväzku.

1.5. Okresný súd na základe právneho posúdenia mal za to, že ide o úrok sankčný; zmluva (o pôžičke) bola počas celej doby splatnosti uzavretá ako bezúročná. V takom prípade sa veriteľ nemohol domáhať od dlžníka zaplatenia zmluvných úrokov, ktoré mu neprináležia. V prípade, ak bola pôžička úročená, ale až po dátume jej splatnosti, išlo o dohodu ohľadom úroku z omeškania; takýto úrok nastúpi až v prípade, ak dlžník nespĺni svoju povinnosť vrátiť (finančné prostriedky) riadne a včas, treba ho považovať za úrok sankčný, a teda za úrok z omeškania. Právna úprava zmluvy o pôžičke umožňuje, aby si zmluvné strany dojednali úroky z omeškania pre prípad omeškania s plnením peňažného dlhu; právna úprava však kogentne stanovuje hornú hranicu úrokov z omeškania, ktorej prekročenie nie je prípustné; dohoda o úrokoch z omeškania, ktorých výška prekračuje hornú hranicu stanovenú zákonom, je podľa § 39 Občianskeho zákonníka absolútne neplatným právnym úkonom.

1.6. Žalobca sa domáhal zaplatenia kapitalizovaného zmluvného úroku a nie úroku z omeškania, z uvedeného dôvodu okresný súd žalobu zamietol. Napokon úrok z omeškania od 20. februára 2017 do 15. novembra 2018 bol žalobcovi priznaný už v konaní vedenom pod sp. zn. 8C/43/2020; priznanie úroku z omeškania od doby splatnosti pôžičky by bolo v rozpore s dobrými mravmi. Okresný súd dodal, že súčasťou zmluvy bola aj zmluvná pokuta vo výške 0,1 % denne z dlžnej sumy; žalovaná titulom bezúročnej pôžičky vo výške 6.000 Eur ku dňu rozhodnutia súdu prvej inštancie uhradila sumu 14.911,91 Eur, čo predstavuje 250 % pôvodne dlžnej sumy; priznanie ďalšieho príslušenstva žalobcovi by bolo v zrejmom rozpore s dobrými mravmi.

1.7. Pri rozhodovaní o trovách konania okresný súd aplikoval § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“), náhradu trov konania priznal v spore plne úspešnej žalovanej.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 30. marca 2023 č. k. 9Co/151/2022-344 (ďalej len „napadnutý rozsudok“ alebo „napadnuté rozhodnutie“) rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil (prvá výroková veta); rozhodol, že žalovaná má voči žalobcovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 % (druhá výroková veta).

2.1. Odvolací súd rozhodol bez nariadenia odvolacieho pojednávania, rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil postupom podľa § 387 ods. 1, ods. 2 CSP. Reagujúc na odvolacie námietky žalobcu konštatoval, že je potrebné zobrať do úvahy rozdiel medzi zmluvne dohodnutými úrokmi a úrokmi z omeškania; vysvetlil tento rozdiel a v zhode so závermi súdu prvej inštancie uzavrel, že dohoda o úrokoch z omeškania, ktorých výška prekračuje hornú hranicu ustanovenú zákonom je v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka absolútne neplatným právnym úkonom.

2.2. Krajský súd uviedol, že veriteľovi nič nebráni s dlžníkom uzavrieť dohodu, podľa ktorej sa dohodnuté úroky stanú súčasťou istiny a pripočítajú sa k nej ako civilné plody peňazí; takáto dohoda predstavuje kapitalizáciu úrokov a nemožno ju zamieňať s atomizáciou, ktorá je neprípustná. V prípade kapitalizácie úrokov ide o úročenie istiny, zväčšenej o dohodnutý úrok a nie o priame úročenie úrokov.

2.3. Odvolací súd vyslovil, že dohodnuté úroky z poskytovaných peňažných prostriedkov patria do splatnosti dlhu, od splatnosti je dlžník v omeškaní a musí platiť úrok z omeškania. Z podstaty zmluvného úroku vyplýva, že je odplatom za užívanie finančných prostriedkov, ktoré sa poskytujú veriteľovi do doby splatnosti. V opačnom prípade by na ťarchu účastníka dochádzalo k dvojnásobnému zaťaženiu jednak v podobe úrokov z pôžičky a úrokov z omeškania, čo by spôsobovalo značnú nerovnováhu vo vzťahoch medzi účastníkmi; po splatnosti pohľadávky možno požadovať len úroky z omeškania.

2.4. Podľa názoru odvolacieho súdu súd prvej inštancie správne vyhodnotil, že v čl. 4 Zmluvy o pôžičke nedošlo k dohode o zmluvných úrokoch vo výške 26 %, ktoré mali predstavovať odplatu za poskytnutie finančných prostriedkov žalovanej; úroky možno dohodnúť len do splatnosti pôžičky a v takomto prípade majú charakter odmeny za poskytnutie peňažných prostriedkov veriteľom. Z jazykového výkladu je zrejmé, že žalobca nemal v úmysle požadovať od žalovanej odplatu za poskytnutie pôžičky; zo zmluvy vyplýva, že strany sporu si dojednali pôžičku bezúročnú, čo označili aj v zmluvných dojednaniach, že do splatnosti sa nebude pôžička úročiť.

2.5. Tak ako je naformulované úročenie v čl. 4 Zmluvy o pôžičke má za následok, že bol dohodnutý sankčný úrok, a teda úrok z omeškania ako sankcia za omeškanie so splatením pôžičky. Žalobcovi muselo byť zrejmé pri uzatváraní zmluvy, že ak by neprišlo k omeškaniu, ale k riadnemu uhradeniu dlžnej sumy, tak by nemal nárok na žiaden úrok. Tým, že úročenie bolo dohodnuté odo dňa nasledujúceho po splatnosti pôžičky, malo to za cieľ motivovať žalovanú k splateniu dlžnej sumy riadne a včas a predmetné ustanovenie zmluvy v prípade omeškania sankcionuje žalovanú úrokmi z omeškania. Odvolací súd tak mal za to, že zmluvné strany v čl. 4 zmluvy uzavreli dohodu o úrokoch z omeškania. Takáto dohoda je ale limitovaná § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka v spojení s § 3 nariadenia vlády č. 87/1995 Z. z.; dohoda o úrokoch z omeškania prevyšuje najvyššiu prípustnú mieru úrokov z omeškania niekoľkonásobne; z toho dôvodu je neplatná podľa § 39 Občianskeho zákonníka.

2.6. Vzhľadom k uvedenému bolo dôvodné skúmať, v akej výške a za aké obdobie má žalobca nárok na úrok z omeškania. K uvedenému odvolací súd uviedol, že žalobca sa úrokov z omeškania domáhal v inom, samostatnom konaní a v prejednávanej veci nebolo možné priznávať ani úrok z omeškania za ďalšie obdobie, nakoľko žalovanou už uhradená suma je v hrubom nepomere s poskytnutou pôžičkou a nebolo by spravodlivé priznávať žalobcovi ďalšie čiastky.

2.7. K nároku na kapitalizované úroky odvolací súd uviedol, že žalobca má dohodu o nich uzavretú v rozpore so zákonom. Krajský súd považoval dohodu medzi stranami o kapitalizácii úrokov za možnú; jej účelom je obídenie zákazu atomizácie úrokov, a teda zákazu, požadovať úroky z omeškania z úrokov.

Nie je však možné dohodnúť kapitalizáciu úrokov, v ktorých by veriteľ požadoval ten istý zmluvný úrok; takýmto spôsobom by došlo k neprimeranému narastaniu odmeny a nebolo by možné pri takejto zmluvnej praxi poskytnúť ochranu; dlžník by pôžičku niekoľkonásobne preplatil. Takáto dohoda by odporovala dobrým mravom a malo by prísť k úročeniu po splatnosti pôžičky. K čl. 5 Zmluvy o pôžičke odvolací súd uviedol, že je nekonzistentný k ostatným ustanoveniam zmluvy; úroky vzniknuté pred splatnosťou pôžičky sú podľa tohto článku splatné ku dňu pôžičky; pred splatnosťou pôžičky žiadne úroky nemohli vzniknúť, nakoľko do dňa splatnosti bola pôžička bezúročná.

2.8. Ak odvolateľ poukazoval na „nesporné uznanie záväzku žalovanej v notárskej zápisnici“ odvolací súd konštatoval, že pokiaľ ide o uznanie dlhu na úrokoch, toto uznanie nie je spôsobilé; ide o uznanie dlhu do budúcnosti, ktoré je neurčité do dôvodu, aj výšky; ide o uznanie dlhu, ktoré ráta s tým, že zo strany žalovanej príde k porušeniu zmluvy v časti splatnosti. Ustanovenie § 502 ods. 1 Obchodného zákonníka nie je možné aplikovať z dôvodu, že upravuje zmluvu o úvere, ktorá má platenie úrokov ako obligatórnu náležitosť, oproti zmluve o pôžičke, pri ktorej sú úroky len náležitosťou fakultatívnou.

2.9. Z uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil, vrátane závislého výroku o nároku na náhradu trov konania.

2.10. Odvolací súd pri rozhodovaní o trovách konania aplikoval § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 CSP a náhradu trov odvolacieho konania priznal v odvolacom konaní plne úspešnej žalovanej.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP; namietal porušenie práva na spravodlivý proces a nesprávne právne posúdenie. Navrhol, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie.

3.1. Pokiaľ dovolateľ uplatnil dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP namietal nedostatočné odôvodnenie rozhodnutí súdov nižších inštancií; tvrdil, že rozhodnutie odvolacieho súdu v otázke dojednaní o úroku za obdobie po splatnosti pôžičky, dojednaní o kapitalizácii nesplateného úroku na istinu a otázke hrubého nepomeru plnení podľa zmluvy o pôžičke je svojvoľné a nepreskúmateľné; absentuje riadne odôvodnenie rozsudku v týchto častiach, odvolací súd sa riadne nezaoberal argumentáciou žalobcu ohľadom týchto otázok. Týmto nesprávnym postupom odvolací súd odoprel žalobcovi právo na spravodlivý proces.

3.2. Uplatniac dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 CSP dovolateľ namietal nesprávne právne posúdenie v otázkach

(a) oprávnenia strán dohodnúť si úroky z pôžičky podľa § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka počínajúc dňom nasledujúcim po splatnosti pôžičky,

(b) primeranosti výšky úroku z pôžičky a jej súladu s dobrými mravmi,

(c) právnej aprobácie dohody o kapitalizácii zmluvných úrokov v zmluve o pôžičke a

(d) súbehu nárokov na úrok z pôžičky popri nároku na úrok z omeškania.

3.3. Vo vzťahu k argumentácii k oprávneniu strán dohodnúť si úroky z pôžičky počnúc dňom nasledujúcim po splatnosti pôžičky dovolateľ poukázal na čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a § 2 ods. 3 Občianskeho zákonníka a zdôraznil, že zmluvné strany sú oprávnené upraviť si pomery tak, aby to najlepšie vyhovovalo ich potrebám a záujmom a umožňovalo realizáciu právom chránených potrieb a záujmov jednotlivcov v súlade s ich potrebami a záujmami. Citoval čl. 4 Zmluvy o pôžičke, podľa ktorého veriteľ a dlžník v 1. rade a dlžník v 2. rade sa dohodli, že pôžička bude bezúročná do 17. 09. 2012, od 18. 09. 2012 bude pôžička úročená úrokovou sadzbou 26 % p. a.

3.3.1. K uvedenému dovolateľ zdôraznil, že žiadne ustanovenie Občianskeho zákonníka kogentne nestanovuje, že strany si môžu dohodnúť úroky iba za dobu do splatnosti pôžičky a nesmú tak spraviť za dobu po splatnosti pôžičky. Záver súdov nižších inštancií je výsledkom neprípustného súdneho aktivizmu, právne nepodložený a prekračujúci zásadu proporcionality. Za nesprávny považoval záver

odvolacieho súdu, že ak obe zmluvné strany vyjadrujú vôľu, aby bola inak bezúročná pôžička úročená, ale až po dátume jej splatnosti, ide o dohodu ohľadom úroku z omeškania. Odvolací súd nevysvetlil, prečo na výslovný, zrozumiteľný, určitý, nepodmienený a vážne mienený prejav vôle aplikoval ustanovenia o výklade, ktorým dospel k odlišnému výkladu prejavenej vôle účastníkov konania.

3.3.2. Poukázal na svoju argumentáciu uvedenú už v odvolaní, tvrdil, že zmluvné úroky možno v zmluve dojednať od reálneho poskytnutia pôžičky do reálneho splatenia peňažného dlhu; je zrejmé, že zmluvné strany dojednávajú rovnaký inštitút zmluvných úrokov za obdobie do 17. septembra 2012 (formuláciou „bezúročná“) ako sú zmluvné úroky z a obdobie od 18. septembra 2012 (formuláciou „úročená úrokovou sadzbou“); došlo k rozdeleniu celkovej doby platenia úrokov od reálneho poskytnutia pôžičky do reálneho splnenia dlhu na dve obdobia, a to od poskytnutia pôžičky do 17. septembra 2012 a od 18. septembra 2012 do splnenia dlhu. Strany zmluvy o pôžičke nemali v úmysle ponechať určenie výšky úrokov za poskytnutie pôžičky podľa zmluvy o pôžičke na súd; dojednanie žalobcu so žalovanou o zvyšovaní istiny o civilné plody peňazí dáva zmysel výlučne len v spojení s dojednaním zmluvných úrokov; strany zmluvy o pôžičke neprejavili vôľu nadbytočne a neplatne dojednať výšku úrokov z omeškania v rozpore s vykonávacím predpisom.

3.3.3. S poukazom na logický výklad prejavu vôle dovolateľ zdôraznil, že súdy nižších inšancií sa nevysporiadali so skutočnosťou, že pôžička bola poskytnutá na podnikateľské účely žalovanej a ňou kontrolovanej spoločnosti KOMPATIBILY s. r. o.; podnikateľský charakter poskytnutej pôžičky determinoval dojednanie obsiahnuté v čl. 5 zmluvy o pôžičke o kapitalizácii úrokov do istiny a po poskytnutí pôžičky žalovaná a spoločnosť KOMPATIBILY s. r. o. vykonali ďalší slobodný, vážne mienený, zrozumiteľný a nepodmienený právny úkon v podobe uznania dlhu vo forme notárskej zápisnice. Nie je možné tak identifikovať logiku, na základe ktorej súdy nižších inšancií dospeli k záveru, že uzavretie dohody o úrokoch podľa § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka po splatnosti pôžičky nie je prípustné a úmyslom účastníkov konania bolo prostredníctvom čl. 4 uzatvoriť dohodu o úroku z omeškania podľa § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

3.3.4. Ak súdy nižších inšancií vyslovil neplatnosť dohody o úrokoch podľa čl. 4 zmluvy o pôžičke, dovolateľ zdôraznil, že v zmysle judikatúry ústavného súdu základným princípom výkladu zmlúv je prioritou výkladu, ktorý nezakladá neplatnosť zmluvy, pred takým výkladom, ktorý neplatnosť zmluvy zakladá, ak sú možné obidva výklady.

3.3.5. Dovolať túto otázku uzavrel tak, že podľa jeho názoru možnosť uzavretia dohody o úroku z pôžičky za dobu po splatnosti je prípustná. Právnu otázku považoval dovolacím súdom za neriešenú.

3.4. Za predpokladu, že dovolací súd posúdi otázku možnosti uzavretia dohody o úroku z pôžičky ako konformnú s § 2 ods. 2 Občianskeho zákonníka a dovolenú a neprekračujúcu zmluvnú autonómiu strán, bola pre dovolateľa podstatnou otázkou aj otázka posúdenia výšky dohodnutého úroku z pôžičky vo vzťahu k platnosti tohto dojednania podľa § 39 Občianskeho zákonníka.

3.4.1. Tvrdil, že prípustnosť dohodnutého zmluvného úroku z pôžičky vo výške 26 % ročne vo svojich podaniach odargumentoval; súdy nižších inšancií prekvalifikovaním zmluvného úroku na úrok z omeškania sa alibisticky vyhli riadnemu meritornému posúdeniu tejto otázky. Tým, že odvolací súd sa tejto otázke nevenoval, zaťažil svoje rozhodnutie nielen vadou nesprávneho právneho posúdenia (§ 421 ods. 1 CSP), ale aj zmätočnosťou vadou (§ 420 písm. f) CSP), spočívajúcou v nepreskúmateľnosti rozsudku.

3.4.2. Vo vzťahu k súladu dohodnutého úroku z pôžičky vo výške 26 % ročne s dobrými mravmi dovolateľ uviedol, že tento súlad musí byť posudzovaný s ohľadom na existujúci právny rámec a test proporcionality. Inštitút neplatnosti zmluvy, resp. zmluvného dojednania pre rozpor s dobrými mravmi možno vnímať ako korektív zmluvnej autonómie; podľa právnej doktríny však na základe rozporu s dobrými mravmi nemožno sankcionovať čistý nepomer medzi hodnotou zmluvných plnení; nie je vhodné, aby sa súdy púšťali do materiálnej korekcie zmluvných podmienok, ak nie je možné identifikovať procedurálnu vadu v kontraktačnom procese. Dovolať zdôraznil, že procedurálna vada v

proces uzatvorenia zmluvy o pôžičke nenastala a ani sudy nižších inštancií žiadnu procedurálnu vadu v kontraktačnom procese neidentifikovali.

3.4.3. Sudy nižších inštancií však nevykonali žiadnu kvalitatívnu analýzu, prečo takéto dojednanie predstavuje neprimerané plnenie, na ktoré je potrebné uplatniť korektív zmluvnej autonómie. Ak vychádzali aj z úhrady zmluvnej pokuty, táto predstavuje úplne iný právny základ, voči ktorému nie je možné započítavať úroky z pôžičky ako neprimerané plnenie; v čase uzavretia zmluvy o pôžičke išlo o plnenie zjavne primerané, aktuálnu zdanlivú neprimeranosť plnení spôsobila výlučne žalovaná tým, že si nesplnila riadne a včas svoje záväzky voči žalobcovi. Dovolateľ zdôraznil, že hrubý nepomer musí existovať v dobe poskytnutia pôžičky; takto to mali posudzovať sudy. Ku dňu uzavretia pôžičky dlžník nezaplatil dovolateľovi žiadnu zmluvnú pokutu ani úrok z omeškania, ani nevrátil požičanú sumu. V čase uzavretia zmluvy tak neexistovali predpoklady, z ktorých odvolací súd vychádzal, keď dospel k právnomu posúdeniu, že dovolateľom uplatňovaný nárok je v hrubom nepomere k plneniu dovolateľa podľa zmluvy o pôžičke, aj v rozpore s dobrými mravmi.

3.4.4. Dovolateľ uviedol, že táto otázka nebola dovolacím súdom doposiaľ vyriešená. Mal za to, že prichádza do úvahy analogické použitie výkladu o zmluvných úrokoch z úveru, úprave spotrebiteľských zmlúv vo vzťahu k stanoveniu štandardu ochrany slabšej strany a názor doktríny. V tomto smere mal tiež za to, že k posudzovaniu právnej otázky majú najbližšie právne inštitúty nepovoleného prečerpania účtu v banke a kreditná karta. Už v konaní pred súdmi nižších inštancií pritom poukázal na priemernú ročnú mieru nákladov pri kreditných kartách a spotrebiteľských úveroch; z uvedeného nepovažoval dohodnutý úrok z pôžičky vo výške 26 % ročne za vybočujúci z rámca obdobných finančných operácií. Obdobný záver prijal vo vzťahu k úprave spotrebiteľských zmlúv, ku ktorým zákonodarca v § 1 a ods. 2 nariadenia vlády č. 87/1995 Z. z. stanovil, že ak ide o poskytnutie peňažných prostriedkov spotrebiteľovi na obdobie kratšie ako 3 mesiace, je najvyššia prípustná výška odplaty zo sumy zmluvne dohodnutých peňažných prostriedkov 30 % ročne.

3.5. Sudy nižších inštancií posudzovali aj otázku dovolenosti dojednania o kapitalizácii zmluvných úrokov z pôžičky predstavujúcich civilné plody peňazí. Dovolateľ citoval čl. 5 Zmluvy o pôžičke, podľa ktorého úroky, ktoré vznikli pred splatnosťou pôžičky, sú splatné ku dňu splatnosti pôžičky. Úroky, ktoré vznikli po splatnosti pôžičky, sú splatné ku dňu 31. 12. kalendárneho roka, v ktorom vznikli. Nesplatené úroky sa stanú súčasťou istiny k 31. 12. kalendárneho roka, v ktorom vznikli.

3.5.1. Dovolateľ mal za to, že citované ustanovenie zmluvy predstavuje kapitalizáciu zmluvných úrokov, ktorá nie je právnym poriadkom zakázaná, ani vylúčená. Túto otázku posúdil odvolací súd zmätočne, keď na jednej strane explicitne uviedol, že veriteľovi a dlžníkovi nič nebráni uzavrieť dohodu, podľa ktorej sa dohodnuté úroky stanú súčasťou istiny, teda sa nepripočítajú ako civilné plody peňazí a na strane druhej konštatoval, že pokiaľ ide o nárok na kapitalizované úroky, žalobca má túto dohodu uzavretú v rozpore so zákonom.

3.5.2. Tento názor odvolacieho súdu považoval dovolateľ za právne neudržateľný, vecne nepodložený a zmätočný, čo zakladá jeho nepreskúmateľnosť.

3.5.3. Predmetné dojednanie zmluvy predstavuje dohodu o kapitalizácii zmluvných úrokov a právny poriadok Slovenskej republiky uzavretie takejto dohody nevyklučuje, ani nezakazuje. Žalobca uplatnením nároku na zaplatenie istiny zvýšenej o úroky ako civilné plody peňazí sleduje výlučne len hospodársky cieľ, účel a zmysel sledovaný zákonodarcom v § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka a neexistuje úmysel žalobcu poškodiť dlžníka. V tomto smere poukázal na závery vyslovené v rozsudku Najvyššieho súdu Českej republiky z 29. marca 2001 sp. zn. 25Cdo/2895/99 a podporne na ďalšie rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky a rozhodnutia krajských súdov Slovenskej republiky.

3.5.4. Aj v tejto otázke, a teda otázke aprobácie dohody o kapitalizácii zmluvných úrokov v zmluve o pôžičke konštatoval, že táto otázka dovolacím súdom doposiaľ vyriešená nebola.

3.6. Napokon podľa názoru dovolateľa podstatnou právnou otázkou bola aj otázka súbehu nárokov na úrok z pôžičky popri nároku na úrok z omeškania, keď odvolací súd formuloval právny názor, že nie je možné priznať zmluvný úrok popri úroku z omeškania.

3.6.1. Tento názor odvolacieho súdu považoval dovolateľ za prekonaný aktuálnou judikatúrou odvolacieho súdu; poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/118/2020, 2Cdo/115/2019, 7Cdo/135/2019 a iné, ktoré formulovali závery o prípustnosti úhrady úrokov z pôžičky i po splatnosti pohľadávky a o súbežnom uplatňovaní úroku z pôžičky a úroku z omeškania ako samostatných dovolených nárokov. Odvolací súd mal pri aplikácii relevantnej judikatúry odvolacieho súdu vec právne posúdiť tak, že úroky možno dojednať a priznať za obdobie po splatnosti do reálneho zaplatenia dlhu, a že úroky možno priznať popri úrokoch z omeškania.

4. Žalovaná v písomnom vyjadrení k podanému dovolaniu mala za to, že neboli splnené dovolacie dôvody a navrhla, aby dovolací súd potvrdil rozsudok Okresného súdu Bratislava II v celom rozsahu a dovolanie zamietol.

4.1. Žalovaná poukázala na genézu vzniku dlhu a okolnosti podpisu zmluvy o pôžičke a uznania dlhu. Zdôraznila, že nebola uzročená, že je pôžička úročená 26 %-tným úrokom a ten sa bude pripočítavať k istine a každoročne sa táto celá suma znovu bude úročiť úrokom vo výške 26 % a z koncovej sumy po zaplatení bude počítaný úrok z omeškania. Na základe textu zmluvy žalovaná dospela k záveru, že pôžička je na dobu určitú a je bezúročná, keďže je to zmluve explicitne napísané.

4.2. Poukázala tiež na v minulosti vedené exekučné konanie, ktoré bolo ukončené vymožením vymáhaného nároku vrátane trov exekúcie v roku 2018. Exekučný súd pritom nepriznal oprávnenému úroky; poukázala pritom na § 53 ods. 1, ods. 3 písm. g) Exekučného poriadku.

4.3. V prejednávanej veci mala za to, že § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka je potrebné vykladať vo väzbe na § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka; výklad a aplikácia právnej normy, ktorá by viedla k záveru, že úrok alebo úrok z omeškania by sa stával istinou, by bol v priamom rozpore s citovanými ustanoveniami Občianskeho zákonníka. Prejednávaná vec je pritom v poradí už štvrtým súdnym sporom žalobcu a žalovanej ohľadom tej istej zmluvy o pôžičke; žalobcovi už bolo zaplatených 14.911,91 Eur. Postup, aký aplikoval žalobca v prejednávanej veci, aplikoval aj v iných, sedemnástich súdnych sporoch, ide o modus operandi žalobcu, ktorý uzatvára zmluvy o pôžičkách a následne notárske zápisnice za účelom, aby sa predĺžila doba premlčania a pred koncom premlčania začne uplatňovať svoje nároky na súde. Toto konanie žalobca nazýva „fructus civiles v súlade s dobrými mravmi“. Žalovaná mala naopak za to, že žalobca takýmto spôsobom de facto neoprávnene podniká a zo zisku z krátkodobých pôžičiek žiadne dane neodvádza.

4.4. Pokiaľ žalobca poukazuje na rôzne rozsudky krajských a najvyšších súdov Slovenskej a Českej republiky, tieto pojednávajú v sporoch o obchodnom práve a zmluvách o úvere; zmluva o pôžičke je diametrálne odlišná a spravuje sa výlučne Občianskym zákonníkom.

4.5. Žalovaná taktiež poukázala na už vedené exekučné konanie pred Okresným súdom Banská Bystrica pod sp. zn. 69Ek/273/2020, kedy bol nárok žalobcu zamietnutý z dôvodu, že záväzok odporuje zákonu a je v rozpore s dobrými mravmi. Poukázala tiež na skutočnosť, že žalobca istinu zo zmluvy o pôžičke žadoval už v upomínacom konaní a na skutočnosť, že istina zo zmluvy o pôžičke bola zaplatená 15. novembra 2018. Spochybnila reálne odovzdanie predmetu pôžičky.

4.6. Žalovaná s a s o závermi vyslovenými odvolacím súdom v napadnutom rozhodnutí stotožnila, v písomnom vyjadrení na ne v podstatnom rozsahu poukázala.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v

súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP) bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je potrebné zamietnuť.

6. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, majúci v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/113/2012, 2Cdo/132/2013, 3Cdo/18/2013, 4Cdo/280/2013, 5Cdo/275/2013, 6Cdo/107/2012 a 7Cdo/92/2012, ktoré sú aktuálne aj za súčasnej procesnoprávnej úpravy).

7. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na príslušnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdov nižšej inštancie, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť vo veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (pozri rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/6/2014, 3Cdo/357/2015, 4Cdo/1176/2015, 5Cdo/255/2014, 8Cdo/400/2015).

8. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorý sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých sa môže táto podmienka uplatniť, nemožno v žiadnom prípade interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (pozri rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/348/2013, 3Cdo/319/2013, 3Cdo/357/2016, 3Cdo/208/2014).

9. Narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých spor bol právoplatne skončený meritórnym rozhodnutím musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti - to platí o všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch. Ak by dovolací súd bez ohľadu na neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej strane (porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 172/03).

10. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti; z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú špecifikované v ustanoveniach § 420 CSP (prípustnosť dovolania pre vady znátočnosti) a § 421 CSP (prípustnosť dovolania pre riešenie právnej otázky).

11. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je procesnou povinnosťou dovolateľa v dovolaní uviesť, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a náležitým spôsobom označiť dovolací dôvod (§ 420 alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

12. V danom prípade dovolateľ vyvodil prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, ako aj z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP.

13. Z ustanovenia § 420 písm. f) CSP vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu

práva na spravodlivý proces.

14. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

15. Vo vzťahu k § 420 písm. f) CSP (ako v prípade ďalších vád zmätočnosti uvedených v § 420 CSP) platí, že z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle tohto ustanovenia nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil namietanej vady zmätočnosti; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (porovnaj rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/8/2017, 3Cdo/41/2017, 3Cdo/214/2017, 8Cdo/5/2017, 8Cdo/73/2017). Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP, sú a) zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b) nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

16. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplyva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov a rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

17. Pokiaľ dovolateľ uplatnil odvolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP, z obsahu dovolania možno vyvodíť, že namietal nepreskúmateľnosť napadnutého rozsudku odvolacieho súdu (ktorý v spojení s potvrdzovaným rozsudkom okresného súdu vytvára organickú /kompletizujúcu/ jednotu) vo vzťahu k otázke dojednania o úroku za obdobie po splatnosti pôžičky, dojednania o kapitalizácii nesplateného úroku na istinu a otázke hrubého nepomeru plnení podľa zmluvy o pôžičke.

17.1. Vo vzťahu k otázke dojednania úroku z omeškania namietal, že sudy nižších inšancií sa nevysporiadali so skutočnosťou, že pôžička bola poskytnutá na podnikateľské účely žalovanej a ňou kontrolovanej spoločnosti KOMPATIBILY s. r. o.; práve podnikateľský charakter poskytnutej pôžičky determinoval dojednanie o kapitalizácii úroku do istiny a po poskytnutí pôžičky žalovaná a spoločnosť KOMPATIBILY s. r. o. vykonali ďalší právny úkon v podobe uznania dlhu a forme notárskej zápisnice.

17.2. K otázke prípustnosti dohodnutého zmluvného úroku namietajúc vadu nepreskúmateľnosti dovolateľ namietal, že sudy nižších inšancií sa tejto otázke nevenovali tým, že účelovo a nesprávne prekvalifikovali zmluvný úrok na úrok z omeškania.

17.3. Podľa dovolateľa je napokon rozhodnutie odvolacieho súdu nepreskúmateľné (absentuje riadne odôvodnenie) aj v otázke právneho posúdenia odvolacieho súdu týkajúceho sa hrubého nepomeru plnení podľa zmluvy o pôžičke.

18. Dovolací súd pripomína, že žalobca v spore uplatnil nárok na istinu pôžičky, istina pôžičky pritom predstavovala v zmysle žaloby úrok, ktorý prirástol k istine pôžičky po jej splatnosti; samotná istina podľa zmluvy o pôžičke (6.000 Eur) bola žalobcom v inom konaní vymožená a nebola predmetom sporu.

18.1. Po vykonaní dokazovania posudzujúc predovšetkým otázku prípustnosti úroku z pôžičky už okresný súd vyhodnotil, že úrok z pôžičky za dobu po splatnosti pôžičky bol dohodnutý v rozpore so zákonom (§ 39 Občianskeho zákonníka), a preto toto zmluvné dojednanie (čl. 4 zmluvy o pôžičke, pokiaľ ním zmluvné strany dojednali úrok na obdobie po splatnosti pôžičky) je neplatné. Už okresný súd

zvážil, či citované ustanovenie zmluvy o pôžičke nemá považovať za dojednanie o úroku z omeškania a uzavrel, že ak došlo k dojednaniu o úroku z omeškania, zmluvné strany konali v rozpore s kogentnou úpravou Občianskeho zákonníka o úrokoch z omeškania a takáto dohoda o úroku z omeškania vo výške 26 % ročne, by bola pre rozpor so zákonom (§ 39) neplatná. Súd prvej inštancie sa v zásade k možnosti dojsť k kapitalizácii úrokov nevyjadril. Tu dovolací súd uvádza, že vyjadrenie k tejto otázke by bolo nadbytočné z dôvodu, pre ktorý už okresný súd žalobu zamietol. Ak bola neplatná dohoda o úrokoch z pôžičky za obdobie po splatnosti pôžičky, nebolo by možné žiadne úroky z pôžičky kapitalizovať, ako to predpokladá čl. 5 druhá a tretia veta zmluvy o pôžičke (úroky, ktoré vznikli pred splatnosťou pôžičky sú splatné ku dňu splatnosti pôžičky, úroky, ktoré vznikli po splatnosti pôžičky sú splatné ku dňu 31. 12. kalendárneho roka, v ktorom vznikli. Nesplatené úroky sa stávajú súčasťou istiny k 31. 12. kalendárneho roka, v ktorom vznikli).

18.2. Odvolací súd právne posúdenie súdom prvej inštancie vo vzťahu k neplatnosti dojednania o úroku z pôžičky aproboval a vyjadril názor, že tak ako je naformulované úročenie v čl. 4 zmluvy o pôžičke má z a následok, že bol dohodnutý sankčný úrok, a teda úrok z omeškania, ako sankcia so splatením pôžičky. Už z uvedeného je zrejmé, že išlo o podstatnú otázku, ktorá bola rozhodujúcou pre rozhodnutie vo veci samej; iba okrajovo sa odvolací súd zaoberal otázkou prípustnosti výšky úroku z omeškania (26 % ročne). Nebol dôvod sa zaoberať prípustnosťou výšky úroku z pôžičky po jej splatnosti (keďže základ tohto nároku na úrok vychádzal z neplatného ustanovenia zmluvy). Pokiaľ sa zaoberal otázkou kapitalizácie úrokov, dával odpoveď na odvoláciu argumentáciu avšak bez toho, aby tieto závery mali vplyv na rozhodnutie vo veci samej. Síce stručne, ale príliehavo sa vyjadril aj k uznaniu dlhu, keď považoval uznanie dlhu ako neurčité do dôvodu a výšky. Dovolací súd iba dodáva, že ani z dovolacej argumentácie nevyplýva, aký malo mať uznanie dlhu (čo aj formou notárskej zápisnice) vplyv na platnosť dojednania o úrokoch z pôžičky po jej splatnosti.

18.3. Odvolací súd (a ani súd prvej inštancie) sa nevyjadrili k otázkam súvisiacim so skutočnosťou, že popri žalovanej mala byť z pôžičky zviazaná aj spoločnosť KOMPATIBILY s. r. o., túto skutočnosť žalobca v dovolaní spája s dovoľnosťou kapitalizácie úrokov a táto z dôvodov vyššie uvedených (neplatnosť dojednania o úroku z pôžičky po jej splatnosti) sa podstatnou právnou otázkou v prejednávacom spore nestala.

18.4. Odvolací súd napokon uviedol, z akého dôvodu sa ostatnými námietkami žalobcu uvedenými v odvolaní nezaoberal; bolo to z dôvodu, že tieto námietky neboli spôsobilé priviesť iné právne hodnotenie stavu veci.

19. Dovolaciemu súdu je zrejmé, z akých dôvodov súdy nižších inštancií rozhodli tak, ako rozhodli a z akých dôvodov žalobu žalobcu zamietli. Tieto dôvody (a teda aj právne posúdenie) je dovolateľovi dostatočne zrejmé, keď jednotlivé závery odvolacieho súdu napáda (aj) z dôvodov nesprávneho právneho posúdenia. Aj uvedené svedčí o tom, že nepreskúmateľnosťou napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu netrpí.

20. K dovolacej argumentácii opierajúcej sa o § 420 písm. f) CSP v o vzťahu k nepreskúmateľnosti rozsudku odvolacieho súdu vo všeobecnosti dovolací súd uvádza, že z práva na spravodlivý súdny proces vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porovnaj I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či sp. zn. 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, 5Cdo/57/2019), alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola strane odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie.

20.1. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), aj z rozhodnutí ústavného súdu

vyplýva, že základné právo podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) aj právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru v sebe zahŕňajú aj právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 383/2006). Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nepopierajú zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces, nie sú svojvoľné, neudržateľné a nie sú prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej.

20.2. Rovnako podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné (IV. ÚS 14/07). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať skutkovej i právnej stránky rozhodnutia (napr. III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplyvajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovorom. Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08).

20.3. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach, práve pod vplyvom judikatúry EŠLP a ústavného súdu, zaujal stanovisko, že medzi práva strany civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jej práv a právom chránených záujmov, patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces, a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť, je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj špecifickými námietkami strany sporu. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak je nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia porušením práva na spravodlivý súdny proces, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

20.4. Ako z vyššie uvedeného vyplýva, z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplyva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov a rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov. Žalobca v zásade nepreskúmateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu vidí práve v tom, že odvolací súd sa nestotožnil v podstatnej otázke s ním realizovaným výkladom ustanovení Občianskeho zákonníka, iný právny záver odvolacieho súdu (ako ho prezentoval žalobca) potom nie je prípadnou vadou zmätočnosti, ale podkladom pre dovoláciu námietku podľa § 421 ods. 1 CSP (vada nesprávneho právneho posúdenia), ktorú dovolateľ v podanom dovolaní rozsiahlo uplatnil.

21. Pokiaľ teda dovolateľ namietal nepreskúmateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd konštatuje, že v posudzovanom prípade obsah spisu nedáva podklad pre záver, že odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil spôsobom, ktorým by založil procesnú vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP. Dovolací súd dospel k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu spĺňa náležitosti odôvodnenia

rozhodnutia (§ 393 ods. 2 CSP v spojení s § 220 ods. 2 CSP), a preto ho nemožno považovať za nepreskúmateľný, či nedostatočne odôvodnený.

22. Uzatvárajúc vyššie uvedené k zmätočnostnej vade dovolací súd konštatuje, že dovolanie namietajúce vadu nepreskúmateľnosti rozsudku odvolacieho súdu (§ 420 písm. f) CSP) je síce prípustné, ale nie dôvodné; n a základe uvedeného j e potom daný v tejto časti dovolacej argumentácie dôvod pre zamietnutie dovolania postupom podľa § 448 CSP.

23. Žalobca prípustnosť podaného dovolania vyvodil aj z nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP.

24. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

25. Pre všetky tri procesné situácie, v ktorých § 421 ods. 1 CSP pripúšťa dovolanie, má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zadefinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna (nie skutková), ktorá musí mať zreteľné charakteristické znaky. Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou odvolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Musí ísť o právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. V prípade dovolania podaného v zmysle tohto ustanovenia je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, o ktorú z možností uvedených v § 421 ods. 1 písm. a) až c) CSP ide, teda z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania (porovnaj napríklad sp. zn. 1Cdo/126/2017, 2Cdo/225/2016, 3Cdo/235/2016, 4Cdo/89/2017, 5Cdo/12/2017, 7Cdo/20/2017, 8Cdo/73/2017).

25.1. Ak dovolací súd má riešiť právnu otázku, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od rozhodovacej praxe najvyššieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP), tak v zmysle vyššie citovaných zákonných ustanovení je povinnosťou dovolateľa ako procesnej strany a) konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom, uviesť ako ju riešil odvolací súd, b) uviesť ako mala byť táto otázka správne riešená (viď uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/146/2017 z 22. februára 2018) a c) uviesť rozhodnutia odvolacieho súdu, od ktorých sa mal odvolací súd odkloniť.

25.2. Ak dovolací súd má riešiť právnu otázku, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b) CSP), je povinnosťou dovolateľa a) konkretizovať právnu otázku, b) uviesť, ako ju odvolací súd riešil a c) uviesť, ako mala byť otázka správne právne riešená.

26. Pred posúdením samotného „vyriešenia právnej otázky“ (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP) dovolací súd zdôrazňuje, že správnosť súdmi riešených skutkových otázok nemôže byť v dovolacom konaní podrobená meritórному prieskumu, lebo dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP); skutková okolnosť (t. j. skutková otázka, resp. riešenie skutkovej otázky) z hľadiska § 421 ods. 1 CSP je irelevantná.

26.1. Riešenie skutkovej otázky (quaestio facti) je v civilnom sporovom konaní spojené s obstarávaním skutkových poznatkov súdu v procese dokazovania. Na rozdiel od toho riešenie právnej otázky (quaestio iuris) prebieha v procese právneho posudzovania veci, pri ktorom súd uvažuje o určitej právnej norme, jej aplikácie na podklade skutkových zistení (napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/218/2017,

3Cdo/150/2017, 4Cdo/7/2018, 4Cdo/32/2018, 7Cdo/99/2018).

26.2. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP vôbec musí byť procesnou stranou vymedzená v dovolaní jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť (prípadne aj dôvodnosť) dovolania. V prípade absencie náležitého vymedzenia právnej otázky najvyšší súd nemôže pristúpiť k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili/neriešili prvoinštančný a odvolací súd.

27. Z dovolania s i c e nevyplýva detailná konkretizácia nastolených právnych otázok v zmysle dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP; zo všeobecného vymedzenia ich však možno abstrahovať nasledovne:

I. Je prípustné, aby si zmluvné strany zmluvy o pôžičke dohodli úroky z pôžičky podľa § 658 ods.1 Občianskeho zákonníka počnúc dňom nasledujúcim po splatnosti pôžičky?

II. Je dohodnutý zmluvný úrok z pôžičky podľa § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka vo výške 26 % ročne v prípade krátkodobej nespotrebitel'skej pôžičky súladný s dobrými mravmi?

III. Je dohoda o kapitalizácii zmluvných úrokov v zmluve o pôžičke právne prípustná?

28. Dovolací súd sa najskôr zaoberal tým, či sú splnené predpoklady prípustnosti dovolania, a to najmä z hľadiska, či žalobca v podanom dovolaní vôbec nastolil právnu otázku, resp. ním nastolené právne otázky sú také otázky, od vyriešenia ktorých záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, pričom uzavrel, že dovolateľom vyslovená právna otázka, či je prípustné, aby si zmluvné strany zmluvy o pôžičke dohodli úroky z pôžičky podľa § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka počnúc dňom nasledujúcim po splatnosti pôžičky je právna otázka, ktorú odvolací súd riešil a na jej riešení založil svoje rozhodnutie. Nastolená dovolacia otázka je tak otázkou prípustnou.

29. Z napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu je zrejmé, že nastolenú právnu otázku zodpovedal tak, že v zmluve o pôžičke je možné dohodnúť zmluvné úroky len do splatnosti pôžičky, teda len takéto úroky majú charakter odmeny za poskytnutie peňažných prostriedkov veriteľom. Úroky z pôžičky dojednané na obdobie po splatnosti pôžičky sú dojednané v rozpore so zákonom a z toho dôvodu je takéto dojednanie podľa § 39 Občianskeho zákonníka neplatné.

30. Dovolateľ vychádzal z Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorej čl. 2 ods. 3 každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá a zároveň z § 2 ods. 3 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého účastníci občianskoprávných vzťahov si môžu vzájomné práva a povinnosti upraviť dohodou odchyľne od zákona, ak to zákon výslovne nezakazuje a ak z povahy ustanovení zákona nevyplýva, že sa od neho nemožno odchyliť. Dôvodil, že § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka explicitne stanovuje, že pri peňažnej pôžičke možno dohodnúť úroky a žiadne ustanovenie Občianskeho zákonníka kogentne neustanovuje, že tak strany musia spraviť iba za dobu do splatnosti pôžičky a nesmú tak urobiť po splatnosti pôžičky. Názor odvolacieho súdu, že ak obe zmluvné strany vyjadria vôľu, aby bola inak bezúročná pôžička úročená, ale až po dátume jej splatnosti, jedná sa bez pochyb o dohodu ohľadom úroku z omeškania, považoval za nesprávny. Vyjadril názor (a teda ako mal odvolací súd riešenu právnu otázku posúdiť), že dohoda o úročení pôžičky po jej splatnosti neodporuje zmluvnej autonómii predvídanej v § 2 ods. 3 Občianskeho zákonníka.

31. Podľa § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka ak ide o omeškanie s plnením peňažného dlhu, má veriteľ právo požadovať od dlžníka popri plnení úroky z omeškania, ak nie je podľa tohto zákona povinný platiť poplatok z omeškania; výšku úrokov z omeškania a poplatku z omeškania ustanovuje vykonávací predpis.

31.1. Podľa § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka príslušenstvom pohľadávky sú úroky, úroky z omeškania, poplatok z omeškania a náklady spojené s jej uplatnením.

31.2. Podľa § 519 Občianskeho zákonníka právo veriteľa na náhradu škody spôsobenej omeškaním dlžníka nie je dotknuté; pri omeškaní s plnením peňažného dlhu možno však náhradu škody požadovať,

len pokiaľ nie je krytá úrokmi z omeškania alebo poplatkom z omeškania.

31.3. Podľa § 657 Občianskeho zákonníka zmluvou o pôžičke prenecháva veriteľ dlžníkovi veci určené podľa druhu, najmä peniaze, a dlžník sa zaväzuje vrátiť po uplynutí dohodnutej doby veci rovnakého druhu.

31.4. Podľa § 657 Občianskeho zákonníka

(1) Pri peňažnej pôžičke možno dohodnúť úroky.

(2) Pri nepeňažnej pôžičke možno dojednať namiesto úrokov plnenie primeraného väčšieho množstva alebo vecí lepšej akosti, spravidla toho istého druhu.

31.5. Podľa čl. 2 Zmluvy o pôžičke z 20. augusta 2012 (ďalej len „zmluva o pôžičke“):

Touto zmluvou o pôžičke poskytuje dlžníkovi v 1. rade a dlžníkovi v 2. rade pôžičku v sume 6.000 Eur v hotovosti a dlžník v 1. rade a dlžník v 2. rade túto sumu od veriteľa preberajú. Dlžník v 1. rade a dlžník v 2. rade svojím podpisom potvrdzujú prevzatie pôžičky v sume 6.000 Eur od veriteľa.

31.6. Podľa čl. 3 Zmluvy o pôžičke

Dlžník v 1. rade a dlžník v 2. rade sa spoločne a nerozdielne zaväzujú požičanú sumu vo výške podľa čl. 2 tejto zmluvy spolu s príslušenstvom podľa čl. 4 a čl. 5 tejto zmluvy v hotovosti vrátiť k rukám veriteľa v lehote do dňa 17. septembra 2012.

31.7. Podľa čl. 4 Zmluvy o pôžičke

Veriteľ a dlžník v 1. rade a dlžník v 2. rade sa dohodli, že pôžička bude bezúročná do 17. 09. 2012, od 18. 09. 2012 bude pôžička úročná úrokovou sadzbou 26 % p. a.

31.8. Podľa čl. 5 druhá a tretia veta Zmluvy o pôžičke

Úroky, ktoré vznikli pred splatnosťou pôžičky sú splatné ku dňu splatnosti pôžičky, úroky, ktoré vznikli po splatnosti pôžičky sú splatné ku dňu 31. 12. kalendárneho roka, v ktorom vznikli. Nesplatené úroky sa stávajú súčasťou istiny k 31. 12. kalendárneho roka, v ktorom vznikli.

32. Podľa doktrínalnej definície pôžička je zmluvné poskytnutie peňazí alebo vecí na dohodnutý čas alebo návratných na požiadanie za určitú odmenu (zdroj: slov-lex.sk). Podľa rovnakého zdroja je úrok suma, ktorú je dlžník povinný zaplatiť veriteľovi z jeho pohľadávky. Je stanovený určitým percentom z dlžnej sumy za určité obdobie, najčastejšie za rok alebo polrok. Je cenou peňazí, ktorá sa utvára na trhu a ktorá vyjadruje vzťah k aktuálnemu dopytu a ponuke peňazí.

32.1. Úrok predstavuje vopred dojednanú odplatu za užívanie istiny, prichádza do úvahy len pri peňažných záväzkoch. Od zmluvných úrokov je potrebné odlíšiť úroky z omeškania, ktoré predstavujú sankciu za porušenie povinnosti dlžníka splniť riadne a včas svoj peňažný záväzok (Števček, M., Dulak, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko, F., Tomašovič, M. a kol. Občiansky zákonník I. § 1 - § 450. Komentár. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1754 s.).

32.2. Úroky sú vecou dohody účastníkov právneho úkonu, avšak táto dohoda nesmie odporovať § 3 Občianskeho zákonníka (JUDr. Peter Vojčík a kol., Občiansky zákonník).

32.3. Zmluvnými úrokmi nazývame vopred dohodnutú odplatu za užívanie istiny. Do úvahy prichádzajú len u peňažných pohľadávok. Úroky predstavujú hodnotu peňazí, resp. stratu veriteľa v dôsledku zmeny hodnoty peňazí. Výšku úrokov neustanovuje právny predpis a ich výška závisí od dohody zmluvných strán. Úroky je povinný dlžník platiť len vtedy, ak sa to výslovne alebo mlčky dohodlo v zmluve o pôžičke a pri zmluve o vklade. Úroky z omeškania sú majetkovou sankciou za oneskorené splatenie peňažnej pohľadávky. Úroky sa stávajú príslušenstvom pohľadávky v prípade omeškania dlžníka. Zmluva o pôžičke je spravidla bezodplatná. Za odplatnú sa považuje vtedy, keď odplatný charakter zmluvy o pôžičke vyplýva z jej obsahu. Pri peňažnej pôžičke vyplýva odplatnosť zmluvy z povinnosti dlžníka platiť úroky ako odplatu za poskytnutie pôžičky. Dojednané úroky sa v takom prípade považujú

za odplatu za užívanie požičanej istiny (JUDr. Imrich Fekete, Občiansky zákonník, komentár).

32.4. Úroky predstavujú zmluvnými stranami dohodnutú odplatu za dočasné poskytnutie likvidity veriteľom dlžníkovi. Úrok môže byť určený pevnou sumou, no prevažne sa vypočítava z istiny peňažného záväzku dlžníka na základe úrokovej sadzby spravidla uvádzanej v percentách ročne. Ak sú predmetom zmluvy o pôžičke peniaze, zmluvné strany sa môžu dohodnúť na jej odpladnosti v podobe úrokov. Bez výslovnej dohody zmluvných strán o odpladnosti pôžičky platí, že pôžička je bezodplatná. Úroky plnia funkciu odplaty za poskytnutý kapitál, s ktorým veriteľ nemôže dočasne nakladať. Je nevyhnutné ich odlišiť od úrokov z omeškania, na ktoré má veriteľ nárok ex lege, v prípade, ak sa dlžník omešká s platením peňažného dlhu. Veriteľ má právo na úroky až do skutočného zaplatenia pôžičky, nielen do doby ich splatnosti. Po dobe splatnosti pôžičky má veriteľ právo na úroky, aj na úroky z omeškania. Ak by sme pripustili názor, že veriteľ má právo na úrok len do času splatnosti pôžičky, dlžník by sa omeškaním s platením pôžičky mohol dostať do výhodnejšieho postavenia, keďže úroky z omeškania sú spravidla nižšie ako úroky (Dufalová, L. a kol. Občiansky zákonník. Komentár. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2025, s. 774).

32.5. Peňažný záväzkový právny vzťah je v právnej teórii i v praxi všeobecne chápaný buď ako hlavný, alebo ako vedľajší (akcesorický). O hlavný záväzok ide vtedy, ak smeruje jeho kauza priamo k zaplateniu, resp. získaniu určitej peňažnej čiastky. Vedľajším (akcesorickým) peňažným záväzkovým vzťahom je okrem iného záväzok (povinnosť) dlžníka zo zmluvy zaplatiť veriteľovi úrok ako pomernú časť (spravidla určenú percentuálnou sadzbou) hlavného peňažného záväzku. Úrokový právny vzťah môže vzniknúť iba vtedy, ak bol medzi účastníkmi platne založený hlavný peňažný záväzkový právny vzťah. Splnením hlavného záväzku alebo jeho zánikom z iného dôvodu zaniká (končí) aj akcesorický úrokový záväzok; pretrváva iba povinnosť uhradiť už splatné úroky. Občiansky zákonník rozoznáva úroky a úroky z omeškania. Pokiaľ úroky z omeškania sú sankciou za omeškanie dlžníka so splnením záväzku a povinnosť platiť ich vzniká zo zákona (§ 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka), dohodnuté úroky sú odplatom za užívanie požičanej istiny a povinnosť dlžníka zaplatiť ich veriteľovi vzniká zo záväzku v zmluve (§ 568 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Dohodnuté úroky sú splatné v termínoch dohodnutých stranami alebo najneskôr spolu s istinou (Jedlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občiansky zákonník, Komentár. 8. vydanie, Praha: C. H. Beck, 2003, 875 s., in rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky z 30. januára 2008 sp. zn. 33Odo/1631/2005).

33. Dovolací súd v dostupnej databáze nedohľadal rozhodnutia dovolacieho alebo ústavného súdu, ktoré by explicitne riešili otázku prípustnosti dohody o úrokoch z pôžičky týkajúcich sa doby po splatnosti pôžičky (dohodnutých na obdobie po splatnosti pôžičky).

34. Doktrínálny a judikatórny názor na úroky a úroky z omeškania je stabilný. Kým úrok charakterizuje ako vopred dohodnutú odplatu za užívanie istiny (poskytnutie pôžičky), úrok z omeškania chápe ako sankciu za porušenie povinnosti dlžníka splniť svoj záväzok spočívajúci v riadnom a včasnom splatení pôžičky (vrátení požičaných finančných prostriedkov).

34.1. Kým úrok je v občianskoprávnej úprave spojený predovšetkým s právnou úpravou zmluvy o pôžičke (§ 657 Občianskeho zákonníka) a zmluvy o vklade (§ 778 a nasl. Občianskeho zákonníka) a vníma sa ako odplata za užívanie peňazí, úrok z omeškania ustanovenia Občianskeho zákonníka o zmluvných typoch (záväzkové právo, druhá hlava) vôbec neupravujú. Úrok z omeškania je upravený ako sankcia vo všeobecných ustanoveniach záväzkového práva a má dopad na všetky záväzky, pri plnení ktorých došlo k omeškaniu dlžníka. Spoločne nachádzajú svoje miesto (bez zákonnej definície) v § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka ako príslušenstvo pohľadávky (spolu s poplatkom z omeškania a nákladmi spojenými s jej uplatnením).

34.2. Aj z uvedeného je zrejmé, že úrok a úrok z omeškania sú odlišnými právnymi inštitútmi; inak povedané úrok nerovná sa úrok z omeškania a naopak.

35. V prejednávanej veci sa zmluvné strany dohodli, že pôžička bude vrátená v hotovosti k rukám

veriteľa do 17. septembra 2012. Už z uvedeného je zrejmé, že na deň 17. septembra 2012 dohodli splatnosť pohľadávky veriteľa podľa zmluvy o pôžičke. Zmluvný vzťah, pokiaľ by bol splnený riadne a včas, mal skončiť najneskôr v zmluve uvedený deň splatnosti. Rovnako je zrejmé, že zmluvné strany sa dohodli, že pôžička bude bezúročná do 17. septembra 2012, a teda do dňa jej splatnosti.

35.1. Aj vo všeobecnosti (bez ohľadu na prípadné plnenia) je nutné konštatovať, že dňom 17. septembra 2012 mala byť pôžička splatená, pokiaľ tak nebolo, ide o pôžičku zlyhanú v dôsledku porušenia dlžníka splniť svoj záväzok riadne a včas.

35.2. V prípade zlyhanej pôžičky, a teda nevrátenia finančných prostriedkov riadne a včas (v lehote splatnosti) majú v občianskoprávnej úprave miesto zmluvné a mimozmluvné sankcie s takýmto omeškaním spojené. Medzi zmluvné sankcie patrí zmluvná pokuta; charakteristickou mimozmluvnou (zákonnou) sankciou je úrok z omeškania. Kým zmluvná pokuta veriteľovi pri omeškaní dlžníka patrí len v prípade, ak je dohodnutá, nárok na úrok z omeškania veriteľovi patrí zo zákona, a teda aj v prípade, ak ustanovenia zmluvy o úroku z omeškania mlčia.

35.3. V prejednávanej veci mal byť úrok dohodnutý na obdobie po splatnosti pôžičky. Uvedené neobstojí, nárok na takýto „úrok“ by totiž vznikol až v prípade omeškania dlžníka (a teda nevrátením pôžičky riadne a včas) a s takýmto omeškaním Občiansky zákonník spája iné právne inštitúty ako sankcie spojené s omeškaním zmluvnej povinnosti. V zmysle uvedeného má zmluvné dojednanie, tak ako je uvedené v zmluve o pôžičke, nevyhnutne charakter sankcie a nemôže byť posudzované podľa jej označenia ako „úrok“, ktorý je v zmysle vyššie uvedeného odplata za užívanie peňazí. Iba odlišné pomenovanie (označenie) nemôže zo sankcie vytvoriť v súlade s právnym predpisom odplatu, najmä nie v prípade, ak výška sankcie je limitovaná či už priamo právnym predpisom (v prípade úroku z omeškania § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka) alebo možnou moderáciou zo strany súdu.

35.4. Úrok pritom veriteľovi patrí až do skutočného uhradenia pôžičky, avšak iba v prípade ak je dohodnutý. Úrok je totiž akcesorickým záväzkom, ktorý je podmienený trvaním hlavného záväzku; nemožno v súlade s právnou úpravou dôvodne tvrdiť, že nárok na úrok (ako akcesorický záväzok) vzniká v čase, keď hlavný záväzok je po lehote splatnosti, resp. pri riadnom a včasnom plnení zanikol.

35.5. Pri pôžičke totiž v sústave vzájomných práv a povinností strán zmluvy o pôžičke existuje záväzok veriteľa dlžníkovi finančné prostriedky poskytnúť oproti oprávneniu dlžníka prijať finančné prostriedky (zmluva o pôžičke je tzv. reálny kontrakt) a na strane druhej právo veriteľa požadovať, aby mu dlžník v lehote splatnosti pôžičku vrátil aj s dohodnutou odplatom - úrokom (ak bola odplata dohodnutá) a povinnosť dlžníka tieto finančné prostriedky v lehote splatnosti vrátiť. Práve uvedené vzájomné práva a povinnosti sú obsahom hlavného záväzku, dohoda o odplate (úroku) je dohodou akcesorickou k hlavnému záväzku.

35.6. V prípade zlyhania pôžičky však už nemôže nastúpiť ako akcesorický záväzok nárok na úrok (ktorý je odplatom za poskytnutie peňazí), nakoľko žiadne finančné prostriedky už nie sú novo poskytnuté. S omeškaním dlžníka je spojená iba povinnosť vrátiť doposiaľ zadržované finančné prostriedky (hlavný záväzok) spolu s akcesorickým úrokom z pôžičky a dohodnutými alebo zákonnými sankciami spojenými s omeškaním. Práve v dôsledku uvedeného už nemôže nastúpiť nový akcesorický záväzok, ktorý do splatnosti pôžičky dohodnutý nebol.

36. Podľa názoru dovolacieho súdu dohoda o úroku z pôžičky po lehote jej splatnosti neobstojí ani s poukazom na čl. 2 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a § 2 ods. 3 Občianskeho zákonníka.

36.1. Dispozitívnosť ustanovení Občianskeho zákonníka neznamena svojvôľu a ľubovôľu účastníkov občianskoprávných vzťahov, v danom prípade strán zmluvy o pôžičke. Ustanovenie § 2 ods. 3 Občianskeho zákonníka síce umožňuje pomerne široký rozsah zmluvnej autonómie účastníkov občianskoprávných vzťahov, je tomu však iba v prípade, ak prípadná dohoda nie je zákonom výslovne zakázaná alebo ak z povahy ustanovení zákona nevyplýva, že sa od neho nemožno odchýliť. Podľa

názoru dovolacieho súdu prekážkou, resp. obmedzením zmluvnej voľnosti nie sú len ustanovenia, ktoré kogentne upravujú niektoré občianskoprávne inštitúty, ale aj základné zásady občianskeho práva ako takého.

36.2. Zásada zmluvnej slobody (zmluvnej autonómie) vo všeobecnosti znamená, že subjekty občianskoprávných vzťahov majú slobodu uzatvárať zmluvy a iné právne úkony podľa svojej vôle avšak s obmedzením, že nie sú v rozpore so zákonom alebo dobrými mravmi.

36.3. Zákonodarcia pre prípad porušenia zmluvnej povinnosti splniť peňažný záväzok (tu povinnosti splniť záväzok riadne a včas) ustanovil ako sankciu nárok veriteľa na úrok z omeškania (pod kogentnou úpravou výšky úroku z omeškania podľa vykonávacieho predpisu) a umožnil účastníkom občianskoprávného vzťahu dohodnúť si pre prípad porušenia zmluvnej povinnosti zmluvnú pokutu (pod možnosťou realizácie moderačného práva súdu).

36.4. Systém zmluvných a mimozmluvných sankcií ustanovených Občianskym zákonníkom je jasný, zrozumiteľný a úplný. Dohoda o úrokoch tomuto konceptu sekundárnych povinností dlžníka pre prípad omeškania s o splnením hlavnej povinnosti nezodpovedá a je s ním v priamom rozpore; dohoda o úrokoch z pôžičky po jej splatnosti je obídením zákonných ustanovení upravujúcich práva a povinnosti strán zmluvy pre prípad omeškania dlžníka s riadnym a včasným splnením dlhu.

36.5. Dovolací súd riešiac nastolenú právnu otázku odpovedá, že dohoda, ktorou sa zmluvné strany zmluvy o pôžičke dohodnú o povinnosti dlžníka platiť úrok za obdobie po splatnosti pôžičky, aj keď v zmluve o pôžičke dojednali, že pôžička je bezúročná, je obídením ustanovení Občianskeho zákonníka o zmluvných a mimozmluvných sankciách a z toho dôvodu je neplatná podľa § 39 Občianskeho zákonníka.

37. Iba pre úplnosť dovolací súd ako obiter dictum uvádza, že nič nebráni stranám zmluvy o pôžičke, aby si úroky v jednotlivých obdobiach do jej splatnosti upravili aj iným spôsobom ako stanovením jednotnej výšky úroku. Ak v danom prípade chcel veriteľ dlžníkovi (dlžníkom) vyjsť v ústrety s tým, že pôžička nebude úročná v počiatočnom období jej trvania, mohol si na ďalšie obdobie v súlade s Občianskym zákonníkom vymeniť úrok za poskytnutie peňazí. Mohol však tak urobiť len do splatnosti pôžičky. Takto dohodnutý úrok je dohodnutý v súlade so zákonom a v prípade nesplatenia pôžičky riadne a včas je požičaná finančná suma úročná až do skutočného splatenia pôžičky. Takýmto spôsobom by bola zachovaná motivácia dlžníka splatiť pôžičku čím skôr, aby sa vyhol povinnosti platiť z poskytnutej čiastky úrok. Dohoda o úrokoch po splatnosti pôžičky má naproti tomu povahu sankcie z dôvodu, že je aktivovaná v príčinnej súvislosti s porušením povinnosti dlžníka (splatiť pôžičku riadne a včas). Občiansky zákonník možnosť zmluvných a mimozmluvných sankcií výslovne upravuje (zmluvná pokuta a úrok z omeškania) s možnosťou korekcie ich výšky, či už prostredníctvom moderačného práva alebo kogentnej úpravy výšky úroku z omeškania. Dohoda, ktorá tieto občianskoprávne inštitúty nahrádza, je preto obchádzaním zákona.

38. Dovolateľ ako právnu otázku nesprávneho právneho posúdenia, doposiaľ v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu neriešenú (§ 421 ods. 1 písm. b) CSP) nastolil aj otázky, či je dohodnutý zmluvný úrok z pôžičky podľa § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka vo výške 26 % ročne v prípade krátkodobej nespotrebitel'skej pôžičky súladný s dobrými mravmi, a či je dohoda o kapitalizácii zmluvných úrokov v zmluve o pôžičke právne prípustná.

38.1. Aj vo vzťahu k týmto otázkam sa dovolací súd zaoberal tým, či sú splnené predpoklady prípustnosti dovolania z hľadiska, či nastolené právne otázky sú také otázky, ktoré odvolací súd riešil a od vyriešenia ktorých záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu. Dovolací súd konštatuje, že ide o právne otázky odvolacím súdom riešené. Absentuje však naplnenie druhej podmienky, a to, že od vyriešenia tejto právnej otázky záviselo dovolaním napadnuté rozhodnutie.

38.2. Pokiaľ ide o otázku súladu dohodnutého úroku z pôžičky s dobrými mravmi dovolací súd

zdôrazňuje, že odvolací súd dospel k záveru, že dohoda o úroku z pôžičky odo dňa nasledujúceho po splatnosti pôžičky je neplatná pre rozpor s dobrými mravmi. Z uvedeného vyplýva, že rozhodnutie nezaložil na konštatovaní rozporu výšky dohodnutej pôžičky pre rozpor s dobrými mravmi. Ide o vzťah právneho základu nároku a výšky nároku. Pokiaľ nie je daný právny základ nároku, skúmanie oprávnenosti jeho výšky je pre rozhodnutie súdu právne irelevantné. Uvedené zodpovedá aj dovolacej argumentácii, keď dovolateľ nastolil túto otázku podmienene a nastolil ju tak pre prípad, ak dovolací súd otázku možnosti uzavretia dohody o úroku z pôžičky posúdi ako konformnú s § 2 ods. 3 Občianskeho zákonníka a ako dovolenú a neprekračujúcu zmluvnú autonómiu strán, je otázka posúdenia výšky dohodnutého úroku podstatnou právnou otázkou v tomto konaní.

38.3. Nakoľko dovolací súd otázku prípustnosti úroku z úveru posúdil v zhode so závermi odvolacieho súdu, otázka výšky úroku je bez vplyvu na správne právne posúdenie veci odvolacím súdom.

39. Rovnaké konštatovanie platí a j pre nastolenú otázku o prípustnosti (povolenosti) kapitalizácie zmluvných úrokov z omeškania. Úrok z pôžičky do jej splatnosti dohodnutý nebol; úrok z pôžičky dohodnutý odo dňa nasledujúceho po jej splatnosti bol dohodnutý neplatne pre obchádzanie zákona (§ 39 Občianskeho zákonníka). Zodpovedanie položenej právnej otázky by malo význam iba akademický, nakoľko odvolací súd túto otázku riešil, ale na jej riešení napadnuté rozhodnutie nezaložil. Ak neboli platne dohodnuté úroky po splatnosti pôžičky, nebolo aké úroky kapitalizovať spôsobom uvedeným v zmluve o pôžičke.

40. Dovolateľ napokon uplatniac dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP namietal odklon od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v otázke súbehu nárokov na úrok z pôžičky a úrok z omeškania.

41. Ako rozhodnutia, od ktorých sa odvolací súd odklonil, označil rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/118/2020, 2Cdo/115/2019, 7Cdo/135/2019 a iné, ktoré formulovali záver o prípustnosti úhrady úrokov z pôžičky i po splatnosti pohľadávky a o súbežnom uplatňovaní úroku z pôžičky a úroku z omeškania ako samostatných dovolených nárokov.

41.1. Odhliadnuc od skutočnosti, že opätovne ide o právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil ale na jej riešení svoje rozhodnutie nezaložil (ak je dohoda o úroku odo dňa nasledujúceho po splatnosti pôžičky neplatná, nebol dôvod na riešenie súbehu úroku a úroku z omeškania, pokiaľ pôžička bola dohodnutá ako bezúročná), rozhodnutia, na ktoré dovolateľ poukazoval, nie sú príliehavé k skutkovej situácii.

41.2. Dovolací súd súhlasí s dovolateľom, že prax dovolacieho súdu ohľadne súbehu úroku a úroku z omeškania sa zjednotila tak, že tento súbeh je prípustný a nie je prípustné priznanie úroku len do splatnosti úveru (pôžičky) a úroku z omeškania po dni splatnosti úveru (pôžičky). Rozhodnutia, na ktoré poukazoval s a však týkajú odlišného skutkového stavu v prípade vyhlásenia mimoriadnej splatnosti úveru (pôžičky) a následkov zosplatnenia na nárok na úrok a úrok z omeškania. O takýto prípad ale v prejednávanej veci nejde; úrok do splatnosti pôžičky dohodnutý nebol (pôžička bola dohodnutá ako bezúročná), k vyhláseniu mimoriadnej splatnosti nedošlo a úrok na obdobie po splatnosti pôžičky bol dojednaný neplatne.

42. Zhrnúc vyššie uvedené dovolací súd konštatuje, že dovolanie žalobcu v časti namietajúcej vadu podľa § 420 písm. f) CSP je síce prípustné, ale nie je dôvodné. Ak dovolateľ namietol nesprávne právne posúdenie veci v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP v prvej nastolenej otázke, dovolanie je prípustné, dovolací súd právnu otázku riešil a vyriešil ju tak, že námietka nesprávneho právneho posúdenia nie je dôvodná. V ostatnej časti namietajúcej nesprávne právne posúdenie podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP nie je dovolanie prípustné. Z uvedeného dôvodu dovolací súd dovolanie ako celok zamietol (§ 448 CSP).

43. Dovolací súd žalovanej ako úspešnej v dovolacom konaní priznal podľa § 453 ods. 1 s použitím § 255 ods. 1 CSP voči neúspešnému žalobcovi nárok na náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

44. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.